سیاسەتی دەرەوەی چین لە جیهانێکی شێواودا.. هەڵۆ حەسەن

شیکارییەک بۆ کۆنگرە ڕۆژنامەوانییەکەی وانگ یی

لە ئێستادا سیستەمی نێودەوڵەتی نادڵنیایی قووڵی بەخۆیەوە بینیوە، چین هەوڵدەدات خۆی وەک هێزێکی سەقامگیرکەر لە سیاسەتی جیهانیدا جێگیر بکات. لە میانی کۆنگرەیەکی ڕۆژنامەوانیدا کە لە 8ی ئازاری 2026 لە پەراوێزی دانیشتنی چوارەمی 14ەمین کۆنگرەی نیشتمانی گەل لە پەکین بەڕێوەچوو، وەزیری دەرەوەی چین وانگ یی هێڵکارییەکی گشتگیری لەبارەی ئەولەویەتەکانی سیاسەتی دەرەوەی چین و دیدگای چین بۆ نەزمی جیهانی پەرەسەندوو خستەڕوو، پەکین چۆن گێژاوی جیۆپۆلەتیکی ئەمڕۆ لێکدەداتەوە و چۆن بەنیازە وەڵامی ئاڵۆزییە پەرەسەندووەکانی پەیوەندییە نێودەوڵەتییەکان بداتەوە؟،وانگ یی ژینگەی نێودەوڵەتیی ئێستای بە ژینگەیەک وەسف کرد کە بە “گۆڕانکارییەکانی سەدەی نەبینراو” دیاری کراوە. شەڕەکان، ناسەقامگیری سیاسی و پەرەسەندنی کێبڕکێی ستراتیژی کەشێکی نادڵنیایی لە سەرانسەری چەندین ناوچەدا دروستکردووە- لە ئەوروپاوە تا ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست و هیندستان-ئاسیا،لەم چوارچێوەیەدا چین بەدوای سەقامگیریدا دەگەڕێت نەک ڕووبەڕووبوونەوە. پەکین ستراتیژی دیپلۆماسی وڵاتەکەی لە ڕێزگرتن لە سەروەری و دژایەتیکردنی تاکلایەنە و پشتیوانی لە هاوکاری نێودەوڵەتیدا سەرچاوەی گرتووە. بە گوتەی وانگ یی، چین بەنیازە بەردەوام بێت لە بەرەوپێشبردنی دیپلۆماسی ف□ر□لایەنە و بەرەنگاربوونەوەی ئەوەی کە بە سیاسەتی دەسەڵات وەسفی دەکات لە پەیوەندییە نێودەوڵەتییەکاندا،سەرکردایەتی چین پێیوایە کە گەشەسەندنی کاریگەرییە جیهانییەکەی مەبەست لێی تەحەدای سیستەمی نێودەوڵەتی نییە بەڵکو چاکسازییە بە ئاراستەیەکی هاوسەنگتر و گشتگیرتر

دیپلۆماسی سەرۆکی دەوڵەت وەک ئامرازێکی ستراتیژی

یەکێک لە تەوەرە سەرەکییەکانی کۆنگرە ڕۆژنامەوانییەکە گرنگی ئەو شتە بوو کە بەرپرسانی چین پێی دەڵێن: “دیپلۆماسی سەرۆکی دەوڵەت”، کۆبوونەوە و سەردانەکانی سەرۆک شی جینپینگ ب□ و□لاتانی جیاواز لە ماوەی ساڵی ڕابردوودا وەک میکانیزمێکی سەرەکی پێشکەشکرا کە لە

ڕێگەیەوە چین هاوبەشییەکان بەهێز دەکات و پەیوەندیە جیهانییەکان بەڕێوەدەبات،لە باشووری ڕۆژهەڵاتی ئاسیا و ئاسیای ناوەڕاستەوە تا ڕووسیا و ئەوروپا، چین پەیوەندی دیپلۆماسی لەگەڵ سەرکردەکانی جیهان چڕتر کردەتەوە. هەروەها پەکین بەنیازە لە ساڵی 2026دا چەندین بۆنەی گەورەی نێودەوڵەتی میوانداری بکات، لەوانە کۆبوونەوەی سەرکردە ئابووریەکانی ئاپێک و دووەمین لوتکەی چین و وڵاتانی عەرەبی، ئەم دەستپێشخەرییانە ڕەنگدانەوەی خواستی چینە بۆ فراوانکردنی دەستڕاگەیشتنە دیپلۆماسیەکانی لە هەمان کاتدا خۆی وەک ئەکتەرێکی ناوەندی لە حوکمڕانی جیهانیدا پیشان دەدات، پەیوەندی نێوان چین و ڕووسیا لە کۆنگرە ڕۆژنامەوانییەکەدا گرنگییەکی تایبەتی پێدرا. وانگ یی هاوبەشییەکەی بە جێگیر و خۆڕاگر وەسف کرد سەرەڕای گرژییە نێودەوڵەتییەکان، بەگوێرەی پەکین، پەیوەندی چین و ڕووسیا لەسەر ڕێزگرتنی یەکتر و هەماهەنگی ستراتیژی بنیات نراوە نەک پێکهاتەی هاوپەیمانی فەرمی. هەردوو وڵات زۆرجار لە پرسە نێودەوڵەتییە گەورەکاندا هاوکاری دەکەن و زۆرجار هەڵوێستی هاوشێوەیان هەیە لە بارەی حوکمڕانی جیهانی و ئەمنییەوە،لە ڕوانگەی چینەوە، ئەم هاوبەشییە بەشێکە لە هەوڵێکی فراوانتر بۆ هاندانی سەرهەڵدانی جیهانێکی فرە جەمسەری، کە دەسەڵات بە شێوەیەکی یەکسانتر لە نێوان گەلاندا دابەش دەکرێت نەک لە یەک بلۆکی باڵادەستدا چڕببێتەوە.

هەڵوێستی چین لەبارەی ململانێکانی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست

یەکێکی دیکە لە سەرنجە سەرەکییەکانی لێدوانەکانی وانگ یی، پەرەسەندنی گرژییەکان بوو لە ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست، بە تایبەتی ئەو ململانێیەی کە ئێرانی تێدابوو و ناسەقامگیری بەرفراوانی ناوچەکە،چین داوای ئاگربەستی دەستبەجێی کرد و داوای لە هەموو لایەنەکان کرد خۆیان لە پەرەسەندنی زیاتری سەربازی بەدوور بگرن. پەکین جەختی لەوە کردەوە کە بەکارهێنانی هێز بە دەگمەن دەبێتە هۆی چارەسەری درێژخایەن و گفتوگۆی سیاسی تاکە ڕێگای بژاردەیی بۆ سەقامگیری بەردەوام دەمێنێتەوە،ڕێبازی دیپلۆماسی چین بۆ ناوچەکە لەسەر چەند بنەمایەکە: ڕێزگرتن لە سەروەری نیشتمانی، ڕەتکردنەوەی دەستوەردانی دەرەکی و پشتگیریکردن لە چارەسەرکردنی دانوستان. پەکین تادێت خۆی وەک ناوبژیوانێک جێگیر کردووە کە توانای پەیوەندیکردن لەگەڵ چەندین ئەکتەر لە ناوچەکەدا هەبێت،لە دەرەوەی ململانێ ناوچەییەکان، چین بانگەشە بۆ چاکسازی فراوانتر لە دامەزراوەکانی حوکمڕانی جیهانیش دەکات. بەرپرسانی چین تیشکیان خستە سەر گرنگی دەستپێشخەریەکان کە ئامانجیان ئەوەیە دامەزراوە

نێودەوڵەتییەکان زیاتر نوێنەرایەتی وڵاتانی تازەپێگەیشتوو بکەن،چین دەڵێت کە سیستەمی نێودەوڵەتی ئێستا بە شێوەیەکی گونجاو ڕەنگدانەوەی گەشەسەندنی کاریگەری ئابووری و سیاسی باشووری جیهانی نییە. لە ماوەی چوار دەیەی ڕابردوودا وڵاتانی تازەپێگەیشتوو بە شێوەیەکی بەرچاو پشکی خۆیان لە ئابووری جیهانی زیاد کردووە، ئەمەش وایکردووە ببنە ئەکتەرێکی ناوەندی لە گەشەپێدانی جیهانیدا،لە ڕێگەی پلاتفۆرمەکانی وەک بریکس و ڕێکخراوی هاوکاری شەنگهای، پەکین هیوادارە هاوکارییەکانی نێوان وڵاتانی ئابووری تازەپێگەیشتووی بەهێزتر بکات و کاریگەرییان لە داڕشتنی یاسا جیهانییەکان زیاد بکات.

چین و ئەمریکا

سەرەڕای زیادبوونی کێبڕکێی نێوان چین و ئەمریکا، وانگ یی جەختی لەسەر گرنگی پاراستنی پەیوەندیی سەقامگیری نێوان ئەو دوو زلهێزە کردەوە،ڕووبەڕووبوونەوەی نێوان دوو گەورەترین ئابووری جیهان دەتوانێت لێکەوتەی جددی بۆ سەقامگیری جیهانی هەبێت،هەڵوێستی فەرمی چین لە سێ بنەمادا دەمێنێتەوە: ڕێزگرتنی یەکتر، پێکەوەژیانی ئاشتیانە و هاوکاریی بردنەوە-بردنەوە. پەکین پێداگری لەسەر ئەوە دەکات کە لە کاتێکدا ڕەنگە دوو وڵات جیاوازییان هەبێت، بەڵام پێویستە ئەم ناکۆکییانە لە ڕێگەی وتووێژەوە بەڕێوەببرێن نەک ململانێ،ئایا دەتوانرێت هاوسەنگییەکی لەو شێوەیە بپارێزرێت یان نا، هێشتا یەکێکە لە پرسیارە هەرە گرنگەکان لە سیاسەتی نێودەوڵەتی هاوچەرخدا،وانگ یی تیشکی خستە سەر خواستی چین بۆ ئەوەی ڕۆڵێکی گەورەتر بگێڕێت لە داڕشتنی داهاتووی سیستەمی نێودەوڵەتی. پەکین بەردەوامە لە پێشخستنی بیرۆکەی جیهانێکی فرە جەمسەری، کە هیچ وڵاتێک زاڵ نەبێ بەسەر بڕیاردانی جیهانیدا،ئەم دیدە پەیوەندییەکی نزیک بە گۆڕانەوەی دیپلۆماسی فراوانتری چینەوە هەیە: جیهانێک کە لەسەر هاوکاری، پەیوەندی ئابووری و گەشەپێدانی هاوبەش بنیات نراوە. بەڵام سەرکەوتنی ئەم ڕێبازە نەک تەنها بەندە بە سیاسەتەکانی چین بەڵکو بەندە بە چۆنیەتی لێکدانەوەی ئەکتەرە جیهانییەکانی دیکە بۆ کاریگەرییە گەشەسەندووەکانی پەکین.

سەرچاوە:

Member of the Political Bureau of the CPC Central Committee and Foreign Minister Wang Yi Meets the Press

https://www.fmprc.gov.cn/eng/wjbzhd/202603/t20260308_11870805.html

پرسی دەوڵەت و زمان و زارە کوردییەکان-1-.. فەرەیدوون سامان*

ماوەیەکە بە هیچ بنەماو میتۆدێکی زانستی زمان ، لەڕەو لەوە دەنگەیەک هەیە بانگەشەی ئەوە دەکەن کە زاری هەورامی زمانە و جیاوازە لەگەڵ زمانی کوردی، هەڵبەتە ئەم بۆچوونە ڕێگاژەیەکی مێژینەی هەیە ، هەر لە سەردەمی دەورانی دەسەڵاتی ڕەزاخانی پەهلەوی و توێژینەوە کرچەکانی ڤلادیمەر مینۆرسیکییەوە هات ، کاتی گوتی گۆرانەکان لە باکووری دەریای خەزەرەوە بە ناوچەی هەورامان هاتوون و زارەکەشیان لەگەڵ زمانی کوردی جیاوازە.
ئاشکرایە زمانی کوردی وەک زمانی هەر نەتەوەیەکی سەر ڕووی زەوین لە چەندان زار و بنزار و دەڤەک پێکهاتووە، سەبارەت بە حوکمی جوگرافیای سرووشتی، چەند هۆکارێکی سیاسی و دابەشکردن و زەوتکردنی بەسەر چوار نەتەوەی دەسەڵاتداردا، لەماوەی سەدسالەی ڕابردوودا زمانی کوردی ڕووبەڕووی توانەوە و سیاسەتی ئاسمیلاسیۆن بوویەوە، مخابن وەک نەتەوە سەرفرازەکان کورد نەبووە خاوەنی زمانێکی پێوەر و یەکگرتوو بۆ هەموو بەشەکانی کوردستانی گەورە.
وێڕای ئەوەش کە زمانی کوردی جوگرافیایەکی بەرفراوانی هەیە، هەر لە ڕۆژاوای کوردستانەوە تا ڕۆژهەڵات، هەر لە باکوورەوە تا باشوور، جگە لە چەندان دەڤەری کوردنشینی وەک هەبوونی ڕێژەیەکی زۆری ڕەوەندی کورد لە شارەکانی ئەستەنبۆڵ و ئیزمیر، لە ئوستانەکانی تاران و مازەنداران و خۆراسان، لە وڵاتانی قافقاس- ئەرمەنستان و گورجستان و ئازەربایجان- تادەگاتە ئاسیای ناڤین، هەروەها ڕێژەیەکی زۆری کوردانی تاراوگە لە پایتەختەکانی وڵاتانی ئەوروپا و ئامریکا و ئوسترالیادا،
لە سەرەتای سەدەی بیستەم و دوای دامەزراندنی دەوڵەتە نەتەوەییەکانی وەک ئێران و تورکیا و عێراق و سووریا، دابەشکردنی بەشێک لە نیشتمانەکەمان، ئەوەی ئەم دەوڵەتانە زیاتر کاریان لەسەر کرد جینۆسایدی کەلتووری و توانەوەی زمانەکەمان بوو، ئەویش لە ڕێگای سڕینەوەی ناسنامەی نەتەوەییمان، لە ڕێگای بە یاسا

قەدەغەکردنی زمانی کوردی، کە ئامانجی ستراتیژی ناسیۆنالیستی نەتەوەی سەردەست گۆڕانکاریی دیموگرافی و سیاسەتی بە عەرەبکردن و فارسکردن و تورککردن بوو، ئەویش بە حاشاکردن لە کوردبوونی پێکهاتە-ئیتنیکە کوردییەکانی وەک هەورامی، ئێزیدی، شەبەک، زازاکی، لەک و لوڕ تا دەگات بەوەی کە حاشا لە کوردبوونی ڕەسەنایەتی کاکەییەکانیش بکەن، دیارە بە بیانووی ئەوەی کە زارەکانیان لەگەڵ زمانی کوردی ناوەند- زاری سۆرانی جیاوازە، هەر بۆیەش ئەوان زمانی کوردی بە یاسا قەدەغە دەکەن، چونکە لێی دەترسن و بە هەڕەشەی دەزانن لەسەر ئاسایشی نەتەوەیی خۆیان، پێیانوایە دواجار ددانـنان بە ناسنامەو زمانی کوردی، وڵاتەکەیان پارچەپارچە دەبێت، هەر بۆیەش دەیانەوێ بە هەمیشە زمانی کوردی زمانێکی لەتکراو و سەرکوتکراو و ژێردەستە بێت.
لە سەدساڵەی ڕابردوودا ئەم زار و بنزارە کوردییانە بە پلان و ئەجێندای نەتەوەی دەسەڵاتدار وەک شێوەی تایبەت بەرامبەر بە سیاسەتی جینۆسایدی کەلتووری لە برێوەدایە، تەنانەت گەیشتە ئەو ڕادەیەی ئاخێوەرانی ئەم زمانە و زارەکانی زیندانی بکەن، تەنانەت هەندێجار لە سێدارەش بدەن، وێڕای هەوڵی بەردەوامی جینۆسایدی کەلتووری نەتەوەییمان و هاوکات هەوڵی ئەوەیان داوە ئاسمیلاسیۆنی زار و بنزارە کوردییەکانیش بکەن، ئەویش لەسەر بنەمای تیۆرەکانی مەکنزی و مینۆرسکی و هاوڕاکانیان لە هەندێ لەو ڕۆشنبیرە کوردانەی وەک ڕەشید یاسەمی و د.محەمەد موکری و میهرداد ئیزەدی و مەردۆخی سنەیی و ئەمیری حەسەنپوور و شاگردەکانی…
هەمیشە لەهەوڵی ئەوەدابوون کە ئەم زار و بنزارە کوردییانە وەک زمانی سەربەخۆ و جیاواز لە زمانی کوردی بناسێنن، ئەگەر لە باکورو ڕۆژاوای کوردستاندا، ئاخافتن و نووسین و چاپەمەنی بە زمانی کوردی قەدەغە بووە و سزای زیندانی و ماڵی لەسەر بووە، ئەوا لە ڕۆژهەڵاتی کوردستانیشدا هەرچەند قسەکردن بە کوردی قەدەغە نەبووە، هەر لە سەردەمی پاشایەتی پەهلەوی تا کۆماری ئیسلامی بە ڕادەیەک دژایەتی زمان و فەرهەنگی کوردی کراوە و پەراوێزخراوە هەر بە زارێکی لۆکاڵیی و تایفەیی دانراوە و کراوەتە پاشکۆی زمانی فارسی، دەوڵەت هەردەم لە هەوڵی ئەوەدا بووە زارە کوردییەکانی وەک هەورامی و لەک و لوڕ و لە زمانی کوردی بترازینێ و یان وەک زمانێکی جیاواز و سەربەخۆ لە زمانی کوردی بیناسێنن.
بێگومان بایەخی زمان بەپێی بۆچوونە ئایدۆلۆژی و میەدە فەلسەفییەکان دەگۆڕێت، بەپێی هزری فەلسەفەی ناسیۆنالیزم، زمان یەکێ لە مەرجە هەرە سەرەکییەکانی دروستبوونی نەتەوەیە و بە ژێرخانی کۆمەڵگە دادەنرێت، بەڵام کاتێ لاپەڕەی کتێبەکانی مێژووی

کورد هەڵدەدەینەوە، بە دوای ناوی دەوڵەتێکی کوردیدا د□گ□□ین کە لە هەندێک قۆناغی جیاواز و سەردەمی مێژووییدا هەبووە، هەڵبەت بە ناوی جیاوازی هەرێمێک یان بنەماڵەیەک، نەک بە (ناوی کوردستان)، هیچ باسێکی لەو سەرچاوانەدا نادۆزینەوە، هەر بۆیەش ڕەگەزپەرستەکانی نەتەوەی سەردەست بەتوانجەوە دێن و بە متمانەیەکی زێدەڕۆییەوە بەسەرمەستی هەستێکی ساختەی سەرکەوتن پێمان دەڵێن، هەرچەند بەدوایدا بگەڕێن هیچ شتێک بە ناوی زمانی کوردی نییە و دەوڵەتێکیش بە ناوی کوردستانەوە لە مێژوودا بوونی نەبووە، پاشان لەسەر ئەم لێکۆڵینەوە گوماناویانە کۆمەڵێک ئەنجامی کەموک□ی بنیات دەنێن و دەڵێن: بەو پێیەی لە مێژوودا دەوڵەتێکی کوردی بە ناوی کوردستانەوە نەبووە، ئەمە مانای ئەوەیە کە تۆ مافی دامەزراندنی دەوڵەتت نییە. لەو کاتەدا تۆ نابیتە شتێکی تر، جگە لە پێکەنینێک لە چاوی ئێمەدا، چونکە تا ئێستا هیچ کوردێک بانگەشەی ئەوەی نەکردووە کە لە ڕۆژگاری دێریندا زمانێکی هاوبەش و دەوڵەتێکی کوردی هەبووە بە ناوی کوردستان.
ئەمە ئەنجامە هەڵەکەی تۆیە، بەرهەمی عەقڵی سەرلێشێواو و تێنەگەیشتنەک□ تە. کورد بانگەشەی ئەوە ناکات کە دەوڵەتێکی مێژوویی هەبووە بە ناوی کوردستان، بەڵکو دەڵێن و تکایە بە وردی ئەمە لەبەرچاو بگرن کە ناوچەیەکی جوگرافیای مێژوویی زۆر گەورە و فراوان هەبووە کە کورد هەزاران ساڵە تێیدا ژیاوە، کە ئەمڕۆ بە کوردستان ناوی دەبەن، ئەمەش بەو مانایەیە کە کوردستان ناوی دەوڵەتێکی مێژوویی کوردی نییە، بەڵکو ناوی خاکی کورد و ماڵ و زێدی مێژوویی کوردە. دوای پەیماننامی شومی لۆزان ئەم ڕووبەرە جوگرافییە بەسەر چوار وڵاتی ئێستادا بەشکراوە و کە بریتین لە سوریا، تورکیا، عێراق، ئێران.
جیاوازییەکی بەرچاو لە نێوان ناوی ناوچەیەکی جوگرافیای مێژوویی و ناوی دەوڵەتێکی مێژوویدا هەیە، کورد ئاماژەیە بۆ خاکێکی مێژوویی بە ناوی کوردستان نەک دەوڵەتێکی مێژوویی بەو ناوەوە، هەروەک چۆن ناوچەی مێژوویی هەیە کە بە چەند ناوێک ناسراوە، وەکو میزۆپۆتامیا، ئەنادۆڵ، حیجاز (کە لە مێژوودا بە چەندان ناو ناسرابوون، لەوانەش نیمچە دورگەی عەرەب، خاکی دوو مزگەوتی پیرۆز، تەنانەت ئێرانی جاران ناوی -مەملەکەتی مەحرووسە- بووە)، کە هەموویان ئاماژەن بۆ ناوچەیەکی جوگرافی دیارکراو، کوردستانیش بە درێژایی مێژوو بە چەندان ناو ناسراوە، وەک خاکی گوتییەکان، کاردوخییەکان، ئۆرارتووەکان، میزۆپۆتامیا، خاکی زاگرۆسەکان و جەزیرە(میزۆپۆتامیای سەرەوە) و چەندان ناوی تر. وەک دەبینین ناوەکان بە تێپە□ بوونی کات دەگۆڕدرێن، هەروەک چۆن لە ڕۆژگارێکدا

زمانی کوردی خۆی لە زاری گۆران بەرجەستە کردبوو بووە زمانی پیرۆزی یارسانەکان و زمانی دەسەڵاتی حەوتسەدەی میرنشینی ئەردەڵان، بەڵام هەموویان ئاماژەن بە زمانی کوردی کە خاوەنی چەندان شاعیری بلیمەتی وەک خانای قوبادی و بێسارنی و مەولەوی تاوەگۆزی و یەک ناوچەی جوگرافی کە ئەویش کوردستانە.
ئێستا کە وێنەکە بۆ ئێوە ڕوونە، دەتوانن جارێکی تر قووڵ ببنەوە ناو کتێبەکانی مێژوو و بەدوای ئەو ناوچە جوگرافییە مێژووییە بگەڕێن کە هەزاران ساڵە گەلی کوردی تێیدا ژیاوە. بەمان دەردەکەوێت کە ئەم ناوچەیە بە چەند زارێک ناسراوە وەک گۆران و کوردی خوارین هەروەها بە چەند ناوێکی جوگرافیش ناسراوە، وەک بلاد الجبال، میزۆپۆتامیا، ناوچەی جزیرە، خاکی کوردان، زێدی کورد، کوردستان. بۆت دەردەکەوێت کە ئەم دەستەواژانە لە کتێبەکانی مێژوودا زۆرن، هەموویان ئاماژەن بە خاکی کوردان و نیشتمانە ڕەسەنەکەی.

کۆماری ئیسلامی لە گیرە(مەنگەنە)ی دوو شەڕدا.. حەمید تەقوایی

وەرگێڕانی :کاوە عومەر

پاش شەش ڕۆژ لە دەستپێکردنی هێرشی ئەمریکا و ئیسرائیل و بەردومانکردنی بەربەڵاوی بەر پێگە و ناوەندە سەربازییەکانی ڕێژیم، شاهیدی جموجۆڵی نوێ لە شەڕێکی دیکەداین، ئەویش شەڕی خەڵکە لەدژی کۆماری ئیسلامی. دروشمی شەوانەی مەرگ بۆ خامنەیی لە یەکەم شەوی هێرشەکەدا و دواتر شادی و سەمای سەر شەقامی خەڵک دوای مردنی و ئێستاش دروشمی شەوانە دژ بە موجتەبا خامنەیی، ئەوە دەردەخات کە بەردومانەکان خەڵکیان گۆشەگیر نەکردووە و نەی ترساندوون؛ هەروەک چۆن کۆمەڵکوژی ٨ ١و ٩١ی دی مانگ نەیتوانی خەڵک بنێرێتەوە ماڵەوە. خەڵک لە نێو دوکەڵ و ئاگری شەڕ و کوشتاردا درێژە بە ڕێگای خۆیان دەدەن.

دوایین هەواڵەکانی بەرەی شەڕی خەڵک لەگەڵ حکومەت بەردەوامی سێشەممەکانی نا بۆ لەسێدارەدانە لە ٦٧ زیندان لە سەرانسەری وڵاتدا. زیندانیانی مانگرتوو لەم زیندانانەدا لە بەیاننامەیەکدا ڕایانگەیاندووە کە “هەڵمەتی سێشەممەکانی نەخێر بۆ لە سێدارەدانەکان، مەرگی عەلی خامنەیی دیکتاتۆری ئێرانی، ئەنجامدەری کوشتن و لەسێدارەدانی دەیان هەزار ئێرانی، بە سەرەتای کۆتایی هاتنی سیستەمی بەدناوی ولایەتی فەقیه و دەروازەی چوونە ناو دیموکراسی دەزانێت”.

هەرئێستا ئەمە “سەرەتای کۆتایی هاتنی سیستەمی بەدبەختی ولایەت فەقیه” لە ڕوانگەی تەواوی کۆمەڵگادا جێگیر بووە. خەڵک دەزانن کێشەڕی پلە باڵاکان بگاتە هەر شوێنێک، ڕزگاربوون لە شەڕی حکومەت کاری ئەوان خۆیانە. کاتێک زیندانیانی مانگرتوو دەڵێن “ئەمە لەسەر ئەو باوەڕەین کە ئێران سەرەڕای هەموو ئەو هەوراز و نشێوانە، دواجار بەرەو ئایندەیەکی گەش هەنگاو دەنێت و هەرگیز ناگەڕێتەوە بۆ ڕابردوو و سیستەمە دیکتاتۆرییەکان. ئازادی ئێران بە دەستی خەڵک و بە یەکڕیزی و هاوسۆزی خۆیان مەیسەر دەبێت، نەک بە هێزی دەرەکی”، بەناوی هەموو خەڵکی ئێرانەوە قسە دەکەن.

بەردەوامبوونی سێشەممەکانی نەخێر بۆ لە سێدارەدان لە ژێر بەردومانەکەدا پێشهات و ڕووداوێکی گرنگە کە لە ژێر سێبەری ژاوەژاوی شەڕدا، کەم کەس سەرنجی دەچێتە سەری . ئەوەی سەرنجی میدیا و ڕای گشتی و شرۆڤەکاران و شارەزایانی سیاسی و حزب و ڕێکخراوە ئۆپۆزسیۆنەکانی ڕاکێشاوە، شەڕی نێوان حکومەتەکانە. بەڵام کەمێک تێڕامان و وردبوونەوە لە بارەی زەمینە و هۆکارەکانی ئەم شەڕە، ئەوەمان بۆ دەردەخات کە ئەوەی لەم شەڕەدا چارەنووسسازە، ڕۆڵ و پێگەی ڕاپەڕینی خەڵک و ڕووبەڕووبوونەوەی ئاشتی هەڵنەگری خەڵک و کۆماری ئیسلامییە.

شەڕ بەردەوامی چ سیاسەتێکە؟

هێرشی ئێستای ئەمریکا و ئیسرائیل، وەک شەڕی ١٢ ڕۆژە، بەردەوامی ئەو سیاسەتانەیە کە دواجار لە دژە ڕۆژئاوایی کۆماری ئیسلامییەوە سەرچاوە دەگرێت. ئه گەر ڕژێم له پرۆژه ناوکییه که ی و پشتیوانی له هێزه تێرۆریستییه کانی ناوچه که و بەرنامەمووشه کییەکانی خۆی به دوور بگرتایه ، نەشەڕی ١٢ ڕۆژەو نە شه ڕی ئێستا ڕووی دەدا و نە ئەو گرژی و ململانێ و دۆخی شەڕەش بە ردەوام دەبووه کۆقورسایی لەسەر خەڵکی ئێران و ناوچەکە دادەگرن. تا ئەو ڕژیمە دەستی خۆی لە

مەرگ بۆ ئەمریکا و لەناوبردنی ئیسرائیل و لە پرۆژەی ئەتۆمی و مووشەکی و پشتیوانی لە هێزە تیرۆریستییە بە وەکالەتەکان بۆ گەیشتن بەو ئامانجانە نەشۆرێت، گرژی و بارودۆخی شەڕ و هێرشی سەربازی حەتمییە. پێویست بە بیرکردنەوەیەکی زۆر نیی□ بۆ تێگەیشتن لەوەی کە ئەگەر کۆماری ئیسلامی دەستبەرداری سیاسەتە دژە ڕۆژئاواییەکانی بوایە، نە شەڕ ڕووی دەدا و نە ئەو گرژی و ململانێ و بارودۆخی شەڕە لەسەر خەڵکی ئێران و ناوچەکە قورسایی دروست دەکرد. هەمووان دەزانن ئەگەر کۆماری ئیسلامی ملکەچی مەرجەکانی ئەمریکا و ئیسرائیل و حکومەتەکانی ڕۆژئاوا بەگشتی و داواکارییەکانی ئەوروپا و دەزگای وزەی ئەتۆمی بوایە، ئەوا دوژمنایەتی و گرژی و ه□□ش□ی سەربازی و هێرشە جەنگییەکان پێویستی خۆیان لەدەست دەدا. هەروەها ئامانجی ڕاگەیەندراوی ئەمریکا و ئیسرائیل ڕاگرتنی ئەم دژە ڕۆژئاواییە ئیسلامییە.

بەگشتی هێزە "دژە ئیمپریالیست"ەکان، چەپی بەرەی بەرگری (میحوەر مقاومە)ی نیشتیمانی و جیهانی، یان ناسیۆنالیستە نیگەران لە وێرانکردنی نیشتمان، ئامانج و ئەجێندای شاراوەی ئەمریکا، وەک زاڵبوون بەسەر ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست و زەمینە خۆشکردن بۆ پەیمانی ئیبراهیمی و کێبڕکێی ناوچەیی لەگەڵ بلۆکی ڕووسیا-چین و هاوشێوەکانی، بە هۆکاری ڕاستەقینەی شەڕ و هێرشە سەربازییەکان بۆ سەر کۆماری ئیسلامی دەزانن. کۆماری ئیسلامی و هێزە بە وەکالەتەکانیشی بەتەواوی هەمان هەڵوێستیان هەیە.

ئیمپریالیزمی ئەمریکی هێزێکی هەژموونییە، بەڵام تیۆری "شەڕ دژی کۆماری ئیسلامی بۆ هەژموونی ئیمپریالیستی" پەیوەندییەکی کەمی بە واقیعەکانی دۆخی ئەمڕۆوە هەیە. بەگشتی ئەم جۆرە شیکاریییە لەسەر بنەمای نموونەی وەک داگیرکردنی عێراق لەلایەن ئەمریکا و هاوپەیمانەکانی لە سەردەمی ئیدارەی بوش و لەشکرکێشی بۆ ئەفغانستان و دەستوەردانی ڕۆژئاوا لەو پێشهاتانەی کە بوونە هۆی سەرھەڵدانی بەهاری عەرەبی. بەڵام نە هەلومەرجی جیهانی و نە هەلومەرجی ناوچەیی وەکو هەلومەرجی دوای هەرەسهێنانی دیواری بەرلین و سەردەمی هەژموونی میلیتاریستی ئەمەریکایە و لەوەش گرنگتر نە بارودۆخی سیاسیی ئەمڕۆی ئێران و باردۆخی خەبات و بزووتنەوەی شۆڕشگێڕانە لە ئێراندا بەراورد دەکرێت بە هەلومەرجی ئەو وڵاتانە.

ئامانجەکانی لەشکرکێشی سەربازی ئەمریکا هەمان ئەوانەن کە بە ئاشکرا ڕایانگەیاندووە: قبوڵکردن یان لە ڕاستیدا تەسلیم بوونی

کۆماری ئیسلامی بە مەرجەکانی ئەمریکا و ئیسرائیل، بە واتای شۆردنی دەستی لە پیتاندن و پرۆژەی ئەتۆمی و مووشەکی بالیستیک و پشتیوانیکردنی لە هێزە تیرۆریستییەکان لە ناوچەکەدا. ناتوانرێت لەمەودوا پێشبینی بکرێت کە بەدیهێنانی ئەو ئامانجانە چ ئارایش و هاوسەنگی هێزێکی نوێ دەبەخشێتە هێزە سیاسییەکانی ناوچەکە (ڕووسیا و چین و تورکیا و ئیمارات و ئەمریکا و ئیسرائیل) لە نێوان ماوە و درێژ ماوەدا. تەسلیمبوون و شکستی کۆماری ئیسلامی بێ گومان پێگەی ئەمریکا و ئیسرائیل و تەواوی بلۆکی ڕۆژئاوا لە ناوچەکە بەرامبەر بە ئەردوگای ڕووسیا-چین بەهێزتر دەکات، بەڵام مەرج نییە ئەمە بەو مانایە بێت کە ئەمریکا باڵا دەستی بەدەست بهێنێ و بە ئامانجە ستراتیژییەکانی خۆی بگات.

ئەمریکا و هەر زلهێز و حکومەتێکی تری جیهان نەخشەداڕێژەر و وەستای مێژوو نین. نموونەی بێشومار هەن کە سیاسەت و کردەوە تاکتیکییەکانی ئەمریکا نەیانتوانیوە بە ئامانجە ستراتیژییەکانی بگات. دروستبوونی موجاهیدینی ئەفغانستان لە دژی هەژموونی سۆڤیەتی ئەوکات و پشتیوانی لە خومەینی لە شۆڕشی ١٩٧٩دا دوو نموونەی سەرکەوتنی تاکتیکی و شکستی ستراتیژی ئەمریکان. لە لەشکرکێشی کۆماری ئیسلامیدا ئەگەر ئەمریکا و ئیسرائیل ئامانجیان لەوە زیاتر بێت کە گوتراوە، مەرج نییە ئەو ئامانجانە بەدی بێ. سیاسەت و ئیرادە و کرداری هێزە شۆڕشگێڕەکان و هێزی خەڵک دەتوانێت هەر هاوکێشە و هاوسەنگی هێزێک تێک بدات. بە پێچەوانەی ئەوەی کە پێش بیشبینی بە دەکرێت، ئەوە خەڵکن کە پێشهاتە سیاسییەکان لە قاڵب دەدەن نەک حکومەتەکان. ئەمەش بە تایبەتی لە هەلومەرجی تایبەتی ئەمڕۆی ئێراندا، زیاتر لە هەموو کات و شوێنێکی دیکە دەبێت ڕاستی.

لەوەش گرنگتر، بە پێچەوانەی ئەو نموونانەی پێشوو کە باسمان کرد، ئەمجارە ئامانجە تاکتیکییەکانی ئەمریکا لە وەستاندنی پرۆژەی ئەتۆمی، دەست شۆردنی لە ڕژیم لە مووشەکی بالیستیک و بڕینی پشتیوانی لە هێزە تیرۆریستییە ئیسلامییەکان نەک هەر ناکۆک نییە لەگەڵ بەرژەوەندییەکانی خەڵکی ئێراندا، بەڵکو بەشێکن لە خواستی خەڵکی ئێران. خەڵک زۆر باش دەزانن کە پرۆژە ناوچەییەکانی ڕژیم و خودی دژە ئەمریکا و ئیسرائیلی بوونەکەی، ئامرازێکە بۆ سەرکوتی ناوخۆیی و دەزانن کە ملکەچبوونی کۆماری ئیسلامی بە ئەو مەرجانەی ڕۆژئاوا ڕایانگەیاندووە، زەمینەیەکی زۆر لەبار بۆ ڕاپەڕینی شۆڕشگێڕانەیان و لێدانی گورزی کۆتایی لەو حکومەتە دەڕەخسێنێت کە لە ماوەی دوو ڕۆژدا دەیان هەزار کەسی کوشتووە. ڕەنگە ئەم واقیعە بە چەپی بەرەی

بەرگری(میحوەر مقاومەتی)و هێزە “دژە ئیمپریالیستەکان” کە ناسنامەکەیان وەک کۆماری ئیسلامی هەمیشە و لە هەر هەلومەرجێکدا دژە ڕۆژئاوایە بوونە، ئاستەم بێت لێی تێبگەن، بەڵام بۆ خەڵکی ئێران و بۆ هەر کەسێک کە بیروباوەڕە زەینی و کڵێش□ی□کانی واقیع ئاوەژوو نەکات و نەیشێوێنێت، هیچ شتێک لەوە ئاشکراتر نییە کە هەرسکردنی کۆماری ئیسلامی لەسیاسەتە دژە ڕۆژئاوا کانیدا لە بەرژەوەندی بزووتنەوە و خەباتی بەردەوامی خەڵکە بۆ ڕزگاربوون لە تاوانبارانی دەسەڵاتدار.

ئایا ڕۆژئاوا بەشوێن گۆڕینی ڕژێمەو□ یە؟

ترامپ و ناتانیاهۆ چەندین جار باسیان لە گۆڕینی ڕژێم لە ئێران کردووە. ئەوان بە تایبەتی جەخت لەوە دەکەنەوە کە ئامانجیان لەگەڵ ئەو هێرشەی ئەم دواییە گۆڕینی ڕژێمە لە ئێران، بەڵام بە شێوەیەکی ڕاستەوخۆ و ناڕاستەوخۆ ئەوەش زیاد دەکەن کە بەدیلەکەیان هێز و بەشێکە لە خودی حکومەت. بەشێک کە ئامادــەیە مەرجەکانیان قبوڵ بکات. بە واتایەکی تر ئەوەی مەبەستیان لە گۆڕینی ڕژێم، کۆماری ئیسلامییە ب□ ل□□د□رکردنی ئەمریکا-ئیسرائیل-دژە ڕۆژئاواییە. مەبەستیان لە گۆڕینی کۆماری ئیسلامی گۆڕینی سیاسەتی دەرەو□ یە، مەرج نییە سیاسەتەکانی بەرامبەر ب□ خ□□□ک بگۆڕن. کاتێک ترەمپ ڕایدــەگەیەنێت، ئەگەر مەرجەکانی قبوڵ بکرێن، تەنانەت ئامادــەیە هاوکاری کۆماری ئیسلامی بکات هەتا ئابوریەکەی ببوژێنێتەوە.لاف لێنادات.

ئەرک و ئامانجی حکومەتەکانی ئەمریکا و ئیسرائیل و ڕۆژئاوا بەگشتی گۆڕینی ڕەفتاری ڕێژیم بەرامبەر بە خەڵک و وەدیهێنانی دیموکراسی و مافەکانی مر□ق ل□ ئێران و هاوشێوەکانیان نییە. ئەمانە تەنیا کەرەستەی پڕوپاگەندەین بۆ ڕاکێشانی بیروڕای گشتی، بەڵام لە واقیعدا ڕۆژئاوا پێی باشترە لایەنگری کۆماری ئیسلامییەکی دەستەمۆ بێت تا ڕژێمێک کە بە تەواوی و لە بنەڕەتدا جیاوازە بێت لە تەواوی حکومەت و سیستەمی ئێستا. ئەمەی دووهەمیان هەلومەرجێکی نادیار و کۆنترۆڵنەکراو بۆ ئەمریکا و هاوپەیمانەکانی دروست دەکات. لە ڕوانگەی حکومەتە ڕۆژئاواییەکان، هەر لاوازبوونێکی بناغە و پایەکانی سیستمی حکومەت و هەر جۆرە مومارەسەیەکی ڕاستەوخۆی ئیرادەی خەڵک لە بەڕێوەبردن و ئیدارەی کاروباری خۆیاندا، بەردەوامی ماشێن و نەزمی ئەو حکومەتانەی کە هەن، کە بە “سەقامگیری و ئارامی” ناوی دەبەن، لە ئێران و ناوچەکە دەخاتە مەترسییەوە. ئەمریکا و ئیسرائیل چەندین جار جەختیان لەوە

کردووەتەوە کە گۆڕینی ڕژێم لە ئەستۆی خودی خەڵکی ئێرانە و هیوادارن لەشکرکێشی سەربازیی ئەوان ڕێگا بۆ ڕاپەڕینی خەڵک خۆش بکات. بەڵام دەبێت ئەوەش زیاد بکرێت کە ئەمە بەو مەرجە بێت کە ڕاپەڕینی خەڵک لەو چوارچێوەیە تێپەڕ نەکات کە ئەوان لایان پەسەندە.

ئه گەر ئه مریکا و ئیسرائیل یان هەر حکوومه تێکی دیکه به ڕاستی بیانویستایه به ده سه ڵاتی ڕاپه ڕینی شۆڕشگێڕانه ی خه ڵک ڕژیم له ئێراندا بگۆڕن، ده یانتوانی ڕێبازێکی زۆر ساده تر و تێچووی که متر له هەڵمه تی سه ڕبازی و هێرشی سەربازی، ڕێگای بایکۆت هەڵبژێرن. یارمەتی ڕاستەقینەی شۆڕشی خەڵک لە ئێران، بایکۆتکردنی هەمەلایەنەی کۆماری ئیسلامییە. ئەگەر کۆماری ئیسلامی لە ڕێکخراوی نەتەوە یەکگرتووەکان و ڕێکخراوە نێودەوڵەتییەکانی دیکە دەربکرێت، باڵوێزخانەکانی لە هەموو وڵاتان دابخرێن و بەشداری لە پێشبڕکێ وەرزشی و □□و□سمەکان و فێستیقا□□ هونەری و ئەدەبییە جیهانییەکان بێبەش دەکران. ئەگەر جیهان بە هەمان شێوە کە مامەڵەی لەگەڵ ڕژێمی ئاپارتایدی ئەفریقای باشوور کرد لەگەڵ کۆماری ئیسلامییشدابکردایە، هەمان شت لە ئێراندا ڕوودەدا کە لە باشووری ئەفریقا ڕوویدا، ئەویش ڕیشەکێش کردنی ڕژێمی ئاپارتایدی ئیسلامی لە ڕێگەی هێزی شۆڕشی خەڵکەوە.

لە دیمانگی ئەمساڵدا کۆمەڵکوژی خەڵک لە هەموو کاتێک زیاتر زەمینەی بایکۆتی جیهانی تاوانبارانی دەسەڵاتداری ئێرانی فەراهەم کرد، بەڵام ڕۆژئاوا پێیان باش بوو دانوستان لەگەڵ بکوژانی خەڵک دەستپێبکاتەوە بەو هیوایەی بتوانێت خوێنی دەیان هەزار ئێرانی وەک ئامرازێک بۆ ئاشتەوایی و ملکەچ پێکردنی بکوژەکانیان کەڵک وەربگرێت. ئەم ڕێککەوتنە ڕووی نەدا و شەڕ دەستی پێکرد بەو ئامانجەی ئەوەی لەسەر مێزی دانوستان بەدەست نەهاتبوو لە ڕێگەی هێرشێکی سەربازییەوە بەسەر ڕژێمیدا بسەپێنن.

بەڵام خەڵکی ئێران ئەرک و ئامانجێکی دیکەیان هەیە. ئامانجیان ڕوخاندن و تێک وپێکدانی تەواوی حکومەت و سیستەمی کۆماری ئیسلامییە. وە هەر ئەمەیە کە لە دواین لێکدانەوەدا پەیوەندییەکانی نێوان پلە باڵاکان و دیپلۆماسی و دانوستان و ئاشتی و شەڕیان لە قاڵب دەدات.

هاوپەیمانی هێزە کوردییەکان

لەم دوایانەدا حکومەتی ئەمریکا هاوپەیمانێتییەکی لە نێوان شەش ڕێکخراوی چەکدار لە کوردستان پێکهێنا کە پشتیوانی مادی و کەلوپەلی چەکداریان دەکات. لەوانەیە بڵێین ئەم کارە نیشانەی ئەوەیە کە ئەمریکا جدییە لە گۆڕینی ڕژێمدا. کە بەڕای من ئەمە وا نییە. بەم شێوەیە ئەمریکا هێزی زەمینی دابین دەکات بۆ ئەوەی فشار بخاتە سەر حکومەت بۆ ئەوەی ناچاری بکات خۆی ڕادەست بکات و نەک بۆ هیچ مەبەستێکی لەوە زیاتر. بۆ واتایەکی تر تەیارکردن و پاڵپشتیکردنی هێزە کوردییەکان بابەتێکی تاکتیکییە و بۆ ئەمریکا بابەتێکی ستراتیژی نییە. نە ئەمریکا و نە ئیسرائیل و نە حکومەتە ڕۆژئاواییەکان بە گشتی بە دوای بەهێزکردنی هێزە کوردییەکانەوە نین و لە بنەڕەتدا، وەک ڕوونکراوەتەوە، ئەوان نایانەوێت ڕژێم لە ئێراندا بگۆڕن. بەڵام ئەمە بە مانای ئیدانەکردنی هێزە هاوپەیمانەکان نییە بەهۆی ئەوەی کە هاوکاری و پشتیوانی ئەمریکایان قبوڵکردووە. لە ئەزموونی شەشە هاوچەرخەکاندا، قبوڵکردنی هاوکاری بە مەرج لە حکومەتەکان لە هەمان کاتدا پاراستنی سەربەخۆیی سیاسی لە هێزەکانی ئۆپۆزسیۆن لە وڵاتانی جیاجیادا، نە تازەیە و نە مەحکومە. زۆرێک لە هێزە شۆڕشگێڕەکان بەبێ گۆڕینی ئامانج و سیاسەتەکانیان لەلایەن حکومەتە جیاوازەکانەوە هاوکاری و پشتیوانی کراون.

لەم حاڵەتەدا، مەبەستی ئەمریکا هەرچییەک بێت، حزبە کوردییەکان دەتوانن بەدای ئامانجە سیاسییە سەربەخۆکانی خۆیان بگەڕێن. ئەگەری ئەوە هەیە کە ڕێکخراوە هاوپەیمانییەکان بتوانن هێزە لێدراوەکانی ڕژێم پاشەکشە پێ بکەن و شار و ناوچەکانی کوردستان ئازاد بکەن. ئەمەش دەتوانێت ببێتە هۆی هاتنەدەرەوەی خەڵک و بوونیان لە گۆڕەپانەکەدا و لە ڕێگەی بنکەکانەوە دەست بەسەر شار و ناوچەکاندا بگرن کە ئەمەش نەریتێکی زیندووە لە کوردستاندا. لەم حاڵەتەدا کوردستان دەبووە مەدەلێک بۆ شارەکانی دیکە و دەتوانێ پۆتانسێلی ڕەوتی ڕووداوەکان بەرەو ڕووخاندنی تەواوی حکومەت بە دەسەڵاتی خەڵکێکی ڕێکخراو و چەکدار بگۆڕێت. لەڕشدا سەرهەڵدانی دەسەڵاتی خەڵک پاڵ بە ڕژێمەوە دەنێ کە خۆی ڕادەستی ئەمریکا بکات و یەکسەر کۆتایی بە شەڕەکە بهێنێت و ئەمەش لە بەرامبەردا زەمینە بۆ هێرشی کۆتایی خەڵکی شۆڕشگێڕ زیاتر و زیاتر دروست دەکات.

بۆچی کۆماری ئیسلامی خۆی تەسلیم ناکات؟

ڕەنگە ئەو پرسیارە بێتە گۆڕێ کە ئەگەر ڕۆژئاوا بە کۆماری ئیسلامییەکی دەستەمۆکراو ڕازی دەبێت، بۆچی کۆماری ئیسلامی تەسلیم

نابێت؟ لەڕێشدا مەسەلەکە پەیوەندیی ڕژێمە لەگەڵ خەڵک. بەشێوەیەکی سروشتی لەکێشەرەوەکان بەزۆری هەکاری ملکەچنەبوونی کۆماری ئیسلامی بە مەرجەکانی ئەمریکا دەگێڕنەوە بۆ گەمژەیی و حیساباتی هەڵەی ڕژێم و هەکاری دیکەی لەو جۆرە. بەڵام گەمژەیی و حیساباتی هەڵە نییە. ڕژێم ناتوانێت دەست بشوات لە سیاسەت و کردەوە (دژە ئەمریکی- دژە ئیسرائیل)یەکانی ببێت، چونکە شوناس و هەکاری بوونی خۆی لەدەست دەدات، زەمینە بۆ ڕووخاندنی خۆی لەلایەن خەڵکەوە خۆش دەکات. هەروەک چۆن وازهێنانی هیتلەر لە گوتار و "ئامانجی" دژە جوولەکە هیچی لە نازیزم نەهێشتەوە، وازهێنانی نازیزمی ئیسلامیش لە دژە ڕۆژئاوایی بوون، تەواوی بوونی ئەو لەناو دەبات.

ئەمە ئەڵقەیەکە کە شەڕی چینە دەسەڵاتدارەکان دەبەستێتەوە بە شەڕی خەڵک لە دژی کۆماری ئیسلامی. ڕژێم دەتوانێت بەرگەی هەڕەشە ئاسمانییەکان بگرێت و بەئومێدی ئەوەی کە دوای تەواوبوونی شەڕ لە تەپوتۆزەکە لەخۆی بتەکێنێت و درێژە بە حوکمڕانییەکەی بدات، بەڵام دەنیایە ئەگەر دەستبەرداری ستراتیژییەتی ناسنامەی دژە ڕۆژئاوایی خۆی ببێت، ئەوا هیچ چانسی ڕزگاربوونی لە بەرامبەر هێرشی خەڵکدا نابێت. هەموو دیکتاتۆرییەتێک بە پاراستنی هەژموونی خۆی پێویستی بە دوژمنێکی بێگانە هەیە، بەڵام بۆ کۆماری ئیسلامی مەسەلەکە زۆر لە پاساو و بانگەشەی حکومەتی واوەترە. بۆ ڕژێم، "دوژمنی دەرەکی" بووەتە ستراتیژێکی مانەوە و بەشێک لە سیاسەتی ناوخۆیی و ناسنامە و هەر لە یەکەم مانگەکانی بوونی خۆیەوە، هەر لە سەردەمی دەستبەسەرداگرتنی باڵیۆزخانەی ئەمریکا و پاشان شەڕ لەگەڵ عێراق تادەگاتە شەڕی ئێستا. بووەتە مەسەلەی ستراتیجی مانەوە و بەشێک لە سیاسەتی ناوخۆیی و بابەتێکی شوناسنامەیی و وجودی. ڕژێم هەمیشە بانگەشەی ئەوەی کردووە کە "ناڕەزایەتی و ڕاپەڕینە بەردەوامەکانی خەڵک، لە سالانی ۷۸، ۸۸، ۹۶، ۹۸، ۱۴۰۱ و تا ئەمڕۆ، لەژێر سەری دوژمنی دەرەکیدایە، گرانی و نەهامەتی ئابووری بەهۆی گەمارۆکانی دوژمنەوەیە، سەرکوت و کوشتن پێویستە بۆ پاراستنی ئاسایشی نەتەوەیی لە دژی دوژمن، هاوکاری بێدرێغی بۆ هێزی بە وەکالەتەکانی پێویستە چونکە لەمپەرێکن لە بەرامبەر دوژمنی دەرەکیدا"و هتد و هتد. جەوهەر و بنەمای ئەم سیاسەتە لە ڕاستیدا پاراستنی دەسەڵاتە لە بەرامبەر بە هێرشی خەڵکدا. ڕژێم بۆ سەرکوتی دوژمنی ناوخۆیی پێویستی بە دوژمنێکی دەرەکی هەیە و ئەم سیاسەتە ئێستا بە ڕوونی گەیشتووەتە کۆتایی. ڕووخانی بەشار ئەسەد، تیرۆرکردنی ئیسماعیل هەنیە، حەسەن نەسروڵڵا و یەحیا سنوار، کوژرانی دەیان بەرپرسی سەربازی و مەدەنی لە شەڕی ۱۲ ڕۆژە و شەڕی

بەردەوام و بە تایبەتی کوشتنی ئەمڕۆی خامنەیی، "سەرەتای کۆتایی هاتنی سیستەمی شومی ولایەتی فەقیه" بوون. بەڵام تەنها بزووتنەوەی ڕووخاندنی خەڵک دەتوانێت گورزی کۆتایی بووەشێنێ.

ئەبێت چی بکرێت؟

یەکەم: پێویستە ئاماژە بەوە بکرێت کە هێرشەکانی ئەمریکا و ئیسرائیل سیاسەتی سەرکوتکردن و کوشتنی خەڵکی لەلایەن کۆماری ئیسلامییەوە ڕانەگرتووە. شەڕی دەوڵەتەکان لەسەر بارودۆخی شەڕی ڕژیم لە دژی خەڵک بەڕێوە دەچێت و ئامانجی حکومەت ئەوەیە کە زۆرترین سوود لە شەڕی یەکەم وەربگرێت بۆ بەهێزکردنی پێگەی خۆی لە شەڕی دووەمدا. هەربۆیە وەڵامی خەڵک بە ئەو هەموو مەینەتی و نادادپەروەری و جینۆساید و کوشتارە بەو شەڕەشەوە کە حکومەت بەسەر خەڵکیدا سەپاندووە، تەنیا دەتوانێت ڕووخاندنی ئەم دەسەڵاتی شەڕە و تیرۆرە بێت. ئامانجی خەڵک"ئاشتی" نییە. ئەو دۆزەخەی کە ڕژیم دروستی کردووە، بە تایبەت هەلومەرجی ئاخر زەمانیی دوای جینۆسایدی دی مانگ(مانگی جانیوەری)، دەنرێت ناوی هەر شتێکی لێبنرێت جگە لە ئاشتی! ئامانجی خەڵک ڕووخاندنی دەسەڵاتێکە کە لە شەڕ و ئاشتیدا جگە لە سەرکوتکردن و کوشتن هیچ ڕێگایەکی تری بۆ مانەوەی خۆی نەهێشتووەتەوە. خەڵک و هێزە شۆڕشگێڕەکان دەتوانن و دەبێ لە هەلومەرجی شەڕیشدا درێژە بە جەنگی خۆیان دژ بە ڕژێم بدەن. خەڵک و ئەو هێزە شۆڕشگێڕانەی کە نوێنەرایەتی خەڵک دەکەن نە شەڕیان دەوێت و نە کۆماری ئیسلامی، بەڵام دەزانن کە "نا بە شەڕ" لەگرەوی "نا بە کۆماری ئیسلامی"دایە.

بە بێ ڕووخانی کۆماری ئیسلامی، شەڕ و سێبەری ڕەشی شەڕ لە ئێران لاناچێت. ئاشتی و ئارامی ڕاستەقینە لە ئێراندا بەندە بە ڕزگاربوون لە حکومەتێک کە مانەوە و بوونی بەستراوەتەوە بە هەڵگیرسانی شەڕ لە ناو ئێران خۆی و لە ناوچەکەدا.

ئێستا دەسەڵات لە ناوەڕاستی دوو شەڕدا گیر بووە و فاکتەری دیاریکەر لە هەردووکیشدا ئەو خەڵکەیە کە ماوەیەکی زۆرە شەڕی خۆیان لەگەڵ حکومەت دەکەن. شەڕێک کە تا ئێستاش بەردەوامە.

هەروەک لە سەرەتای ئەم نووسینەدا ئاماژەمان پێدا، تا ئێستا شاهیدی نموونەی ناڕەزایەتی خەڵک لە ژێر بۆردوماندا، لە دروشمی شەوانە تا سەما و خۆشی سەر شەقام دوای کوژرانی خامنەیی و تا بەردەوامی سێشەممەکانی دژ بە سزای لە سێدارەدان لە ٦٧ زینداندا

بینیین. ئەم بزوتنەوانە نیشان دەدەن کە زەمینەی ڕێکخستن و ڕێکخراوکردن بۆ ڕووبەڕووبوونەوەی ڕژێم لە بارودۆخی شەڕیشدا ئامادەیە. ڕاگرتن و ڕاگرتنی چەرخەکانی بەرھەمھێنان و کار و بازرگانی و داخستنی کارگە و دوکان و قوتابخانە و زانکۆ و فەرمانگەکان و پێکھێنانی گروپی ناوخۆیی بۆ دابینکردن و گەیاندنی کۆمەک و ھاوکاری و ڕووبەڕووبوونەوە لەگەڵ سەختییەکانی شەڕ، ئامادەکاری بۆ کۆنترۆڵکردنی گەڕەک و شارەکان لە ھەر شوێنێک و بە ھەر پلەیەک دەسوڵاتی ڕژێم لاواز بووبێت و دواجاریش ئامادەکاری بۆ چەکدارکردنی خۆی لە ناوچەکانی وەک کوردستان کە چەک ھەڵگرتن مومکین و نەریتێکی جێکەوتووە، ئەمانە ھەموو ئەو چالاکییە سەرەکییانەن کە دەتوانرێت و دەبێ بخرێنە ژێر فەرمانی ھێزە شۆڕشگێڕەکانەوە.

لە دیدی ھێزە شۆڕشگێڕ و جەماوەرییەکانەوە، خوازراوترین ڕێگا بۆ کۆتاییھێنان بە شەڕی ئێستا، ڕووخاندنی کۆماری ئیسلامییە بە ھێزی خەڵک، بەڵام تەنانەت ئەگەر لە کاتی شەڕیشدا ئەم کارە عەمەلی نەبێت، بەھێزکردن و فراوانکردنی ناڕەزایەتیی خەڵک دەتوانێت فاکتەری کاریگەر بێت بۆ کۆتاییھێنان بەم شەڕە لە بەرژەوەندی شۆڕش. واتە کۆتایی ھێنان بە شەڕ بە وازھێنانی ڕژیم لە سیاسەتە تیرۆریستییەکانی و تەسلیم بوونی تەواوەتی بە مەرجەکانی ڕۆژئاوا. کۆماری ئیسلامی ناتوانێت تەسلیم بێت چونکە تەواوی شوناس و بوونەکەی لەناو دەچوو و ھەر لەبەر ئەم ھۆکارەشە دەبێت کۆماری ئیسلامی ناچار بکرێت تەسلیم بێت. پتەوکردن و پێشخستنی خەباتی خەڵک لەدژی حکومەت، تەنانەت ئەگەر لە ناو شەڕی ئێستاشدا نەبێتە ھۆی ڕووخاندنی ڕژێم، ئەوە ھۆکارێکی کاریگەر دەبێت بۆ خزمەتکردنی تەسلیمبوونی ڕژیم و ئەمەش خۆی لە خۆیدا ھەنگاوێکی چارەنووسسازە بەرەو ڕووخاندنی شۆڕشگێڕانەی حکومەت دوای کۆتایی ھاتنی شەڕ.

باشترین و کاریگەرترین ڕێگا بۆ بەرەوپێشبردنی ئەرکەکانی سەرەوە لە ھەلومەرجی سەختی ئێستادا، کۆکردنەوە و ھاوکاری لەگەڵ ھەموو ئەو ھێزانەیە کە لە ڕێگەی ھێزی شۆڕشی خەڵکەوە خەبات بۆ ڕووخاندنی ڕژێمی کۆماری ئیسلامی دەکەن. جۆری سیستمی ئایندەی دوای ڕووخانی ڕژێم دەبێ بۆ دەنگی ڕاستو□خ□ی خەڵک جێبھێڵرێت، بەڵام ئەمڕۆ کاتی کۆبوونەوەی ھێزەکان و ھاوکاریی کردەیی ئەوان بۆ ڕووخاندنی تەواوی سیستمی دۆزەخی کۆماری ئیسلامییە. حزبی ئێمە جارێکی تر ئامادەیی خۆی بۆ بەرفراوانترین ھاوکاری بەرەو ڕووخاندنی حکومەت لە ڕێگەی ھێزی شۆڕشگێڕانەی خەڵکەوە ڕادەگەیەنێت.

کۆتایی خامنەیی و ئایندەی ئێران و ناوچەکە.. عوسمانی حاجی مارف

ئەو کەسەی کە بە ماوەی ٣٦ ساڵ حوکمڕانی کۆماری ئیسلامی کردبوو، دوای کوژرانی لەڕێگەی بەردومانەکانی ئەمریکا و ئیسرائیلەوە، تیشکی دوبەرەکیەکی قوڵی لە ئێراندا نیشاندا، بەرەیەک شین و ماتەمینیان بۆ کۆتایی خامنەیی گێڕا، بەرەیەکی تر بە شایی و ئاهەنگ پێشوازیان لە مەرگی کرد!.

کاتێک لە ڕۆژی شەممە ٢٨/٢ کوشتنی خامنەیی ڕاگەیەندرا، گرتە ڤیدیۆییەکان لە تارانەوە قەرەباڵغیەکیان دەخستە سەر شاشەی تەلەفیزیۆنەکانیان کە لە گۆڕەپانەکدا بەشێکی زۆریان بە جلوبەرگی ڕەشەوە دەگریان، بەڵام لە ڤیدیۆی سۆشیال میدیادا ئەوە بڵاوکرایەوە کە کەسانی دیکە بە دڵخۆشی و ڕاوەشاندنی سەرپۆشەکانیان دەردەکەوتن.

دەسەڵاتی خامنەیی بەدرێژایی دەیان ساڵ ڕووبەڕووی شەپۆلی نائارامی بۆتەوە، لەوانە ناڕەزایەتیەکانی خوێندکاران لە ساڵانی ١٩٩٩ و ٢٠٠٢، لە ساڵی ٢٠٠٩ و ناڕەزایەتیەکانی “ژن، ژیان، ئازادی” ساڵی ٢٠٢٢ کە دوای مردنی مەهسا ئەمینی لە دەستبەسەربونی لە بنکەیەکی پۆلیسدا سەریهەڵدا.

خامنەیی کە دەیان ساڵە ڕۆژانە و هەمو ساتێک وەک نمونەی گەورەترین زاڵم لە دنیادا، ژیانی خەڵکی ئێرانی بە بارمتە گرتبوو، ئەم کوشتنەی ڕێگەی نەدا وەک تاوانبارێکی دژی ئینسانی لەلایەن خەڵکەوە دادگایی بکرێت،

هێرشەکانی ئەمریکا و ئیسرائیل، بە مەبەستی سیاسی خۆیان و گۆڕینی هاوسەنگی هێز نیشانەی موشەکەکانیان ڕوو لە خامنەیی کرد، بەڵام بەجیا لە دوو بەرەی ماتەمینی و بەرەی ئاهەنگ گێڕان، کوشتنەکەی بەم شێوەیە گێژاوێکی جیۆپۆلەتیکیشی دروست کرد، کە بە خێرایی لە بازاڕەکاندا ڕەنگدانەوەکەی دەرکەوت. لە هەمانکاتدا شەڕەکەی

لە ناوچەکەدا بەرەو فروانی برد، تاران بە بەردومانکردنی شارەکانی کەنداو تۆڵەی کردەوە، هاوکات هێڵە ئاسمانیەکان گەشتەکانیان ڕاگرت و کەشتیە نەوتهەڵگرەکان ترانزێتیان لە ڕێگەی گەرووی هورمزەوە ڕاگیرا، کە یەکێکە لە ڕێڕەوە ئاویە گرنگەکانی گواستنەوەی وزە لە جیهانـدا، کەشـوهەوایەکی تەواو جەنگـی مەترسـیدار سـایەی بەسـەر ناوچەکەدا کێشاو کۆتاییەکەی نادیارە!.

وەزارەتی دەرەوەی ڕوسیا هۆشداریدا لەوەی داخستنی گەرووی هورمز بەڕووی کەشتیوانـیـدا، ڕەنگە ببێتە هۆی پەککەوتنـی بەرفـراوان بە بازاڕەکانی نەوت و غازی جیهانی، لەکاتێکدا گرژیە سەربازیەکان لە ناوچەکە بەرەو هەڵکشانی زیاترە، خەریکە گواستنەوەی کەشتیوانی لەڕێگەی یەکێک لە چارەنوسسازترین ڕێڕەوی ئاوی و وزەی جیهانەوە پەک دەخرێت و دۆخی ئابوری ناوچەکە دەرگیر بە قەیرانێکی سەخت دەکات، کە جگە لەوەی ئەم شەڕە دۆخێکی تەواو نالەبار و تراژیدی بە خەڵکـی نـاوچەکە خولـقانـدووە، لە هەمانکاتـدا قەیرانـی ئـابوریش کاریگەری مەترسیدار لەسەر بژێوی خەڵکی ناوچەکە زیاد دەکات.

نزیکەی یەک لەسەر پێنجی دابینکردنی نەوتی جیهان بەو گەرووەدا تێدەپەڕێت، کە هەناردەکردنی گەورە لە سعودیە، ئیماراتی یەکگرتووی عەرەبی، عێراق، کوەیت و قەتەرەوە دەگرێتەوە، ئەمە جگە لە ناردنی غازی سروشتی شل. هەر جۆرە پچڕانێکی ترانزێت فشارێکی بەرچاو دەخاتە سەر بازاڕە نێودەوڵەتیەکان.

لەلایەکی ترەوە لە بەرچاوگرتنی ئەوەی تاران هاوبەشێکی سەرەکیە بە مۆسکۆ لە پرسە ناوچەییەکاندا، بەڵام نەبوونی وەڵامێکی بەهێزی ڕووسـیا لە بەرامبەر سیاسـەتەکانی ئەمریکـا، ئامـاژەیە بەوەی کە خواستی کریملن، دوورکەوتنەوەیە لە ڕووبەڕووبوونەوەی ڕاستەوخۆ لە بەرامبەر واشنتۆن و ئەم شەڕەی بەرامبەر بە ئێران. روسیا ئەوە باش درک دەکات کە دەخالەتی ڕاستەوخۆ لەم شەڕەدا بە قازانجی نابێت.

مەترسیی سەرەتایی لە نادڵنیایی ئایندەی حوکمڕانی لە ئێراندا لەوەی چی بەسەر دێت و چی ڕووئەدات و چۆن مانەوەی ناوەندبونی ئێران دەپارێزرێت.؟ مەسەلەیەکی واقعیە. بە لەبەرچاوگرتنی ئاڵۆزی پێکهاتەی سیستمی سیاسی، دەسەڵاتی سوپای پاسدارانی ئێران و سروشتی بنکە ئایدیۆلۆژیەکەی، هەرچەنـدە تائێسـتا خۆی ڕاگرتـووە، بەڵـام ڕێڕەوی سیاسـی و ئـابووریەکەی قـورس بـوە و ئیمکانـاتی سـەربازی دابەزیوە، پێشبینی دەکرێت ئێران بەرەو ئەگەری پارچە پارچە بوون ببات.

کۆماری ئیسلامی وەک گۆشەگیرترین وڵاتی جیهان هاتە ناو ئەم شەڕەوە، هیچ هاوپەیمانێکی نەبوو کە ڕاستەوخۆ پشتیوانی بکات و هاوپەیمانی بێت. پاشان سـەرکردەکانی بە هێرشکـردنە سـەر وڵاتـانی نـاوچەکە

دۆخەکەیان خراپتر کردو ئەو حکومەتانەی بێلایەنییان هەڵبژاردبوو، کردە نەیارێک کە خۆیان لە دژی ئێران ڕێکخست.
ئەگەری زیادبونی مەترسیەکان لە سەر تەواوی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست هەست پێدەکرێت، کە ڕەنگە بازاڕەکان بە پشتبەستن بە گریمانەی “شۆکی ڕژێم” لە ئێران نرخی سەروەت و سامانەکان دووبارە دابڕێژنەوە، ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست بەرەو دۆخێکی سیاسی ناجێگیر و ئاڵۆزتر بەرێت، ئەگەر ئێران ئامادَەیی بۆ دانوستان نیشان نەدات، دواتر بە ئەگەری داڕمانی ئێران ئەم شەڕە کۆتایی بێت.
تی□رکردنی خامنەیی، نوێنەرایەتی بوومەلەرزەیەکی سیاسی بێوێنە دەکات، کە دەتوانێ ئێران بخاتە قۆناغێکی تر لە داڕشتنەوەی پێکهاتەی هاوسەنگی دەسەڵاتی سیاسیەوە و دووبارە حیسابکردنەوەی دەورو ئەولەویەتی هێزە ناوچەییەکانەوە، بۆیە داڕمانی ئێران حەتمی نییە، بەڵام چیتر لە پرسیارێکی ناڕۆشن دەرناچێت و ئایندەیەکی ناڕۆشن و دۆخێکی پێچیدە بە ئێران و ناوچەکە دەبەخشێت.
لەم چوارچێوەیەدا ئەو گریمانەیە دێتە ئاراوە کە شەڕی بەردەوام ل□ ل□زیکی □□گ□ری سەربازی تێدەپەڕێت و لە ئامانجێکی ستراتیژی فراوانتر نزیک دەبێتەوە، ئەویش لاوازکردنی ڕژێم و ڕەنگە تەنانەت ڕووخاندنی ڕژێمیشی لێکەوێتەوە.
ئەمڕۆ لەم شەڕەدا تەنها زنجیرەیەک ل□□دان نییە، بەڵکو ڕووبەڕووبوونەوەیەکی ئاشکرایە کە تا دێت شەڕەکە فراوانتر دەبێت، لەگەڵ هەر پچڕانێکی ئاستی هاوسەنگی هێز لە کەنداو و ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاستدا، ئەو پرسیارە چارەنووسسازە دەمێنێتەوە، کە ئایا دامودەزگاکانی ڕژێم دەتوانن یەکگرتوبن و بەردەوام بن، یان هەڵوەشاندنەوەیان دەست پێدەکات؟
ململانێی فراکسیۆنەکانی ناو سوپای پاسداران و ڕەوتە ئاینیەکان لەسەر فۆرم و دەسەڵاتەکانی سەرکردایەتی داهاتوو، دەرئەنجامەکەی ناسەقامگیری سیاسی و ئەمنی سنووردارە، کە دەتوانێت بۆ ماوەیەکی کاتی نفوزی ناوچەیی لاواز بکات بەبێ داڕمانی دەوڵەت، لەو کاتەدا ئەگەری ئەوە هەیە ئارایشێکی تر لەناو هەمان ڕژێمدا ڕێکخەنەوە، چونکە هیچ ئ□ل□ت□رنەتیفێک لەدەرەوی دەسەڵاتی ئێستا، ناتوانێت سەقامگیری لە ئێراندا ڕاگرێت.
بەکورتی، لە هەموو حاڵەتێکدا ئێران دەگۆرێت و ئێرانی سەردەمی خومەینی و خامنەیی نامێنێت، کە هەر لەئێستاوە چووەتە قۆناغێکی نوێوە، پرسیاری پێناسەکەری ئەو قۆناغە ئەوەیە، کێ شوێنی ڕێبەرایەتی دەگرێتەوە؟ داینامیکی چ هێزێک زاڵ دەبێت؟ ڕووخانی ڕژێم ئەگەرێگە، بەتایبەتی لەدرێژ ماوەدا و لە لەهەمانکاتدا لەڕووی تیۆری و واقعیەوە مانەوەشی مانای نابن□ت، ئەمەش ئەو دۆخە

ئاڵۆزییە ئایندەی ئێرانی بە لێڵی راگرتووە.
شایانی باسە قۆناغی داهاتوو لە هەوڵی ئەمریکادا گەر بۆی سەربگرێت، چارەنوسی ئێران لە چوارچێوەی بازنەکانی پێکهاتەی رژێم و دەسەڵاتی ئێستادا یەکلایی دەکاتەوە، واتە پێش هەر دەور و دەخالەتێکی خەڵکی و ناوخۆیی، ئەمریکا دەسەڵاتێکی ملکەچی خۆی لە پێکهاتەی سوپای پاسداران دادەمەزرێنێت. بەڵام پێموایە گەر هەر هۆکار و درزێکی قووڵی ناوخۆیی لە ئێراندا بە ئاراستەی گۆڕانی ڕژێم و لە دەسەڵاتدا رووبدات، واقعیەتی کاریگەری دۆخی شێواو ئاژاوە و ناجێگیری ئێران دەتوانێت نەخشەی تەواوی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست بکێشێتە دۆخێکی ترەوە و شکستی سیاسی ئەمریکا بسەلمێنێت.

خامنەیی ڕۆیی و بە کۆتایی ژیان گەیشت، بەڵام سەدان تاوانبار و دوژمنی ئازادی و یەکسانی و ئینساندۆستی کە نەخشە داڕێژی شەڕی نێوان ئەمریکا و ئیسرائیل و ئێرانن، یان دەوریان لەم شەڕەدا هەیە و سودمەند دەبن لەم شەڕە، جارێکی ترو لە چوارچێوەو شێوازیکی تردا زوڵم و ستەم و یاری بە ژیانی خەڵک زیاتر بەرجەستە دەکەنەوە.
خۆشحاڵی خەڵک لە ئێران بە کوشتنی خامنەیی و سەرکردەکانی دیکەی ڕژێم، مافی کاردانەوەی خواستی چەندین ساڵەیانە و لە شوێنی خۆیدایە، بەڵام ئەم کوشتنە کە لەلایەن تۆڕێک لە چەتە و ئینسانکوژ و تاوانبارانی جەنگەوە ئەنجامدراوە، نابێتە سەرکەوتن بۆ خەڵکی ئێران، نابێتە دیاریکردنی ئایندەیەک بۆ بەدیهێنانی خواست و ئارەزوەکانی خەڵک بە دابینکردنی ئاسایش و ئازادی و یەکسانی و خۆشگوزەرانی، تاوانەکانی بکوژانی خەڵکی ئەفغانستان، عێراق، سوریا، فەلەستینن و ئێران کە هاوتای دەسەڵاتدارانی تاوانبارانن لە ئێران، ئێستا پاڵەوانی ئەم شەڕە وێرانکەرەن و بێئیرادەکردنی خەڵک توندتر دەکەنەوە.
ئەوەی ترامپ و ناتانیاهو ئەو گروپانەی کە داوا لە خەڵک دەکەن، لەژێر بۆردومانی بێوەستاندا بڕژێنە سەر شەقامەکان، بە ئاشکرا هاوئاهەنگی خۆیان بە دوژمنایەتی و نابەرپرسیارێتی بەرامبەر بە ژیان و ئەمنیەتی خەڵک دەسەلمێنن، خەڵکی دەکەنە قوربانی و سوتەمەنی بە ئامانجەکانیان.
ئەم شەڕە جگە لە دەرئەنجامە وێرانکەرەکانی و ئەو زەبر و زەنگە قورسە مرۆییانەی کە بەسەر خەڵکی ئێران و ناوچەکەدا دەسەپێنرێت، لەبەردەوامیدا، هەموو ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست دەخاتە قۆناغێکی خوێناوی پرکارەساتەوە، خەڵکی ئێران لە خەباتی ئازادیخوازانەی خۆیان لە دژی کۆماری ئیسلامی لە خراپترین بارودۆخی مومکین دادەنێن.

پێویستە لە سەرانسەری جیهان لە دژی ئەم شەڕە وێرانکەرە و بۆ کۆتاییهێنانی راوەستین.

عوسمانی حاجی مارف

دەرەنجامە تاڵەکانی جەنگ.. ستار ئەحمەد

جەنگ گەورەترین کارەساتی دەستی مرۆڤە. مێژووی مرۆڤایەتی پڕە لە ململانێی خوێناوی و پێکدادانی توندوتیژ. ئەم دیاردەیە هەموو بەها جوانەکان لەناو دەبات. ژیان دەگۆڕێت بۆ تەمێکی ڕەش. مرۆڤەکان لە پێناو بەرژەوەندییە کاتییەکاندا، گەورەترین زیان بە داهاتووی نەوەکانیان دەگەیەنن. جەنگ تەنها لە بەرەکانی شەڕدا ناوەستێت، بەڵکو دەچێتە ناو قووڵایی ماڵەکان و هەموو بستێکی خاک دەسووتێنێت. هۆکارەکانی هەڵگیرسانی جەنگ زۆرن. زۆرجار کێشە سیاسییەکان و ململانێی هێز دەبنە سەرەتا. نەتەوەکان لە پێناو فراوانخوازی و دەسەڵاتدا پەنا بۆ چەک دەبەن. مێژوو سەلماندوویەتی چەک ناتوانێت دادپەروەری بچەسپێنێت. زۆرداری و ستەمکاری هەمیشە ئاگری شەڕ خۆش دەکەن. کاتێک گفتوگۆ و لێکتێگەیشتن نامێنێت، دەنگی تفەنگەکان بەرز دەبنەوە. ئەمە نیشانەی شکستخواردنی ئەقڵ و لۆژیکی مرۆڤە.

گەورەترین دەرئەنجامی ئەم کارەساتە، ڕشتنی خوێنی مرۆڤە بێتاوانەکانە. هەزاران گەنج لە تەمەنی لاویدا دەبنە قوربانی. دایکان جەرگیان دەسووتێت. منداڵان بێناز و هەتیو دەکەون. جەنگ تەنها جەستەکان ناکوژێت، بەڵکو هیوا و ئاواتەکانیش لەناو دەبات. ئەو مرۆڤانەی لە گۆڕەپانی جەنگ دەگەڕێنەوە، هەمیشە برینێکی قووڵیان لەسەر دڵ دەمێنێت. ناخۆشییەکانی ناو جەنگ هەرگیز لە یاد ناچنەوە. ترس و دڵەڕاوکێ دەبێتە هاوڕێی هەمیشەیی تاکی کۆمەڵگە. جەنگ هەموو جومگەکانی ژیان پەکدەخات. کارگەکان دەوەستن. کێڵگە کشتوکاڵییەکان دەبنە مەیدانی مین و تەقەمەنی. شارە ئاوەدانەکان دەگۆڕێن بۆ کەلاوەی وێران. ئابووری وڵاتان تێکدەچێت. هەژاری و برسییەتی وەک پەتا بڵاودەبنەوە. ئەو سامانەی دەبوا بۆ پەرەپێدانی

زانست و تەندروستی خەرج بکرایە، بە کڕینی چەکی وێرانکەر بەفیڕۆ دەچێت. بنیاتنانەوەی شارەکان پێویستی بە دەیان ساڵ و تێچوویەکی زۆر هەیە. ئەمە بارگرانییەکی گەورەیە بە سەر شانی نەوەکانی داهاتوو.

لە ڕووی ئابوورییەوە، جەنگ وەک مەتەکەیەک وایە هەموو سەرمایە و دارایی نەتەوەکان هەڵدەلوشێت. کاتێک دەوڵەتان بودجەی زەبەلاح بۆ کڕینی تفەنگ و تۆپ تەرخان دەکەن، کەرتی پەروەردە و تەندروستی و گەشەپێدان پشتگوێ دەخرێن. دراوی نیشتمانی بەهاکەی لەدەست دەدات و هەڵاوسان دەگاتە ئاستێکی مەترسیدار. ئەمە دەبێتە هۆی ئەوەی چینی ناوەڕاست و هەژاری کۆمەڵگە بەرەو لێواری نەمان بچن. بازاڕەکان دادەخرێن و وەبەرهێنانی بیانی ڕادەوەستێت. هێڵی گواستنەوە و بازرگانی نێوان وڵاتان دەپچڕێت. جەنگ تەنها وێرانکردنی کارگەکان نییە، بەڵکو کوشتنی ڕۆحی داهێنان و بازرگانییە لە ناو کۆمەڵگەدا. تێچووی چاککردنەوەی ئەو زیانانەی لە چەند ڕۆژێکی جەنگدا دروست دەبن، پێویستی بە داهاتی چەندین ساڵی وڵات هەیە. ئەمە قەرزێکی قورس دەخاتە سەر شانی منداڵانمان و ڕێگری لە هەر هەنگاوێکی بەرەو پێشچوون دەگرێت. کار و بژێوی خەڵک دەکەونە مەترسییەکی گەورە و برسییەتی دەبێتە میوانێکی نەخوازراوی زۆربەی ماڵەکان.

مێژوو پڕە لە پەندی بە نرخ بۆ ئەوانەی لێی ورد دەبنەوە. سەیری هەر جەنگێکی گەورەی ڕابردوو بکەین، دەبینین هیچ لایەنێک بە ڕاستی براوە نەبووە. ئیمپراتۆریەتە گەورەکان بەهۆی شەڕەکانەوە هەرەسیان هێناوە و شارستانییەتە دێرینەکان بوونەتە خۆڵەمێش. مێژوو پێمان دەڵێت هەموو ئەو کێشانەی بە خوێن ڕشتن چارەسەر کراون، دواتر بوونەتە هۆی سەرهەڵدانی ڕق و کینەی قووڵتر. جەنگ تەنها کێشەکان بۆ کاتێکی تر دوادەخات. وێرانکردنی کتێبخانەکان و مۆزەخانەکان و شوێنەوارەکان، سڕینەوەی ناسنامەی گەلانە. کاتێک ڕابردوو و کلتووری نەتەوەیەک لە ناو دەچێت، ئەو نەتەوەیە ئاراستەی خۆی لە دەست دەدات. مێژوونووسان هەمیشە جەختیان کردۆتەوە ئاشتی تاقە ڕێگەی مانەوەی شارستانییەتە. ئەو گەلانەی توانیویانە لە جەنگ دوور بکەونەوە، ئێستا لە ڕیزی پێشەوەی مرۆڤایەتیدا دەبینرێن. مێژوو ئاوێنەیەکە نیشانمان دەدات مەرگی هەر مرۆڤێک درزێک دەخاتە جەستەی جیهانەوە.

جەنگ دەبێتە هۆی تێکچوونێکی گەورەی ژینگەیی، کە بە دەیان ساڵ کاریگەرییەکەی دەمێنێتەوە. بەکارهێنانی مادە کیمیاییەکان و پاشماوەی تەقەمەنییەکان خاک و ئاو بە هەتاهەتایە ژەهراوی دەکەن. دارستانەکان دەسووتێن و زیندەوەرە کێوییەکان لەناو دەچن. ئەمە زیانەکە تەنها بە مرۆڤ ناگات، بەڵکو هەموو گەردوون دەگرێتەوە. لە

لایەکی ترەوە، لە ڕووی فەلسەفییەوە، جەنگ پرسیارێکی قووڵ دەخاتە سەر مانای بوونی مرۆڤ. چۆن دەکرێت مرۆڤێک، کە خاوەنی هۆش و هەستە، بتوانێت بەو پەڕەی دڕندەییەوە ژیانی هاوشێوەکەی لەناو ببات...؟

ئەمە نیشانەی تێکشکانی ویژدان و بەها ئاکارییە باڵاکانە. جەنگ تەنها لەناوبردنی جەستە نییە، بەڵکو تیرۆرکردنی ڕەوشت و لێبوردەییە. کاتێک مرۆڤەکان فێری ڕق دەبن، گەورەترین دۆڕانی مێژوویی ڕوو دەدات. هێزی ڕاستەقینە لە پاراستنی ژیاندایە، نەک لە سەندنەوەیدا.

کۆمەڵگە پاش جەنگ ناتوانێت بە ئاسانی بگەڕێتەوە باری ئاسایی. کێشە خێزانییەکان سەرهەڵدەدەن. متمانە لە نێوان مرۆڤەکاندا نامێنێت. هەموو لایەک بە گومانەوە سەیری یەکتر دەکەن. ئەمە دەبێتە هۆی پچڕانی پەیوەندییە کۆمەڵایەتییەکان. ڕاستی و دروستی وەک قوربانی یەکەم دەکوژرێن. درۆ و فێڵ جێگەی ڕاستگۆیی دەگرێتەوە. هەڵپە و چاوچنۆکی بە بەدەستهێنانی بژێوی ژیان زیاد دەکات. لە ئاکامدا هەڵسوکەوتی بەرز لە کۆمەڵگەدا ڕوو لە کزی دەکات. نەوەیەک پێدەگات تەنها زمانی توندوتیژی دەزانێت. پەککەوتنی پرۆسەی پەروەردە و فێرکردن دەبێتە هۆی ئەوەی نەزانی و توندڕەوی پەرەبسێنێت. جیهان بە چاوی مەترسییەوە سەیری ئەو ناوچانە دەکات. ئەمەش گۆشەگیرییەکی درێژخایەن بۆ گەلانی قوربانی دروست دەکات. مۆتەکەی شەڕ لە ناو شیعر و ئەدەب و هونەری ئەو گەلانەدا بە هەمیشە ڕەنگ دەداتەوە.

مرۆڤایەتی دەبێت لەو ڕاستییە تێبگات؛ جەنگ هیچ کێشەیەک چارەسەر ناکات. تەنها ئاریشەی نوێ و ڕق و کینەی زیاتر بەرهەم دەهێنێت. ئاشتی تاکە ڕێگەی ڕزگارییە. پێویستە جیهان بەرەو پێکەوەژیان و لێبوردەیی هەنگاو بنێت. هێزی ئەقڵ دەبێت زاڵ بێت بەسەر هێزی چەکدا. پاراستنی شکۆی مرۆڤ و مافەکانی، زامنی دوورکەوتنەوەیە لە شەڕ. با هەوڵ بدەین جیهانێکی دوور لە دەنگی تەقە و پڕ لە ئارامی بۆ منداڵەکانمان جێبهێڵین. بنیاتنانی ژیانێکی شایستە تەنها لە سایەی تەبایی و پێکەوەبووندا دەبێت. هەر هەنگاوێک بەرەو ئاشتی، ڕزگارکردنی هەزاران ژیان و پاراستنی بەهای مرۆڤایەتییە لە فەوتان. بژێوی و ئاوەدانکردنەوە تەنها لە ژینگەیەکی هێمندا سەرکەوتوو دەبێت. دەستی یەکتر گرتن بۆ پێشکەوتن زۆر شکۆدارترە لە دەستگرتن بە لوولەی تفەنگەوە. با پێکەوە کار بکەین تا چیتر خوێن نەڕژێت و گۆی زەوی ببێتە لانکەی ئارامی بۆ هەمووان. شکۆی مرۆڤ لەوەدایە بتوانێت بە ئاشتی و لێکتێگەیشتن جیهانێکی باشتر بۆ هەمووان بنیات بنێت.